

Najdba jame in njen pomen (Roman Savnik)

Kustus ljubljanskega muzeja, idrijčan Henrik Freyer (1802-1866) je v dnevniku, ki ga je v izvlečku objavil Franc Hochenwart (1838) in ga v originalu hrani Državni arhiv Slovenije (fascikel II), obširno popisal Ravensko jamo in jo pravilno ocenil kot prirodno redkost. Tu izvemo, da je na jamo slučajno trčil 9. marca 1832 v Ravnah na Tolminskem posestnik Martin Čelik, ko je odprl kamnolom tik svoje hiše, da bi stavbo prezidal in razširil. Takoj po najdbi si je ogledal jamo, v kolikor mu ni pota zapirala voda, ravnanski domačin višji sodnik Josip Kofol. V njej je odlomil kos aragonita in ga poslal profesorju bratu Antonu v Gorico. Dne 21. aprila sta šla oba brata v jamo, vendar sta morala ogled odložiti za osem dni, da se je odtekla voda, ki je tod ponekod segala do stropa. Brat Anton je vzel s seboj mnogo primerkov aragonita, da jih razda svojim podpornikom in prijateljem. Več kosov je prejel od njega tudi baron Erberg, lastnik graščine v Dolu pri Ljubljani, kjer je imel lasten muzej. Erberg je odstopil en primerek ljubljanskemu muzeju z navedbo, da izhaja iz Raven. To pa Freyerju ni zadoščalo. Napotil se je v Ravne, da si ogleda najdišče na kraju samem.

Dne 21. maja 1834 je v spremstvu sodnika Kafola pretaknil, kot sam zatrjuje, vse jamske prostore. Izdelal je tudi skico jamskih rovov, ki jo hrani Državni arhiv Slovenije. Dolžino jamskih prostorov je ocenil na 50 klafter (cca 100 m), kar ustreza njegovemu načrtu. Ta zajema (gl. priložen načrt) razen vhodnega dela dvorano, naslednji večji prostor pri 7 in obhodne rove med 11-19 in 21-19. Ostali notranji deli so bili Freyerju neznani: vanje ni prodrl, ker so bili prehodi preozki ali pa jih je zalivala voda.

Pri podrobnem opisu jame navaja Freyer različne aragonitne tvorbe na stenah in stropu, zasigane stene, 1 do 2 m visoke stalagmite, ki rastejo z zasiganih ali ilovnatih tal, ponekod zasigano dno jame ter mastno rjavorumeno glino brez vsake primesi peska, ki je debelo naložena na dnu in pokriva tudi nižje položnejše ploskve sten. Freyer se hvali, da je izklesal iz sten najlepše kose, kar jih je zasledil. Vse primerke aragonita je izročil ljubljanskemu muzeju, ki naj bi z zameno materiala bogatil svoje zbirke. S seboj je vzel tudi primerke gline in dal iz nje lončarju napraviti več skodelic, ki so dajale poln kovinski zven. Primerek je poslal tudi lastniku Čeliku, da bi se sam lotil izdelovanja lončenine, ki so jo morali v Ravnah donášati po stezah od daleč. Čelik pa Freyerjeve pobude ni poprijel. Ker mu je bila toča l. 1832 in 1833 ponovno uničila poljske pridelke, je dal vhod v jamo takoj zazidati. V skladu s tedaj razširjenim ljudskim verovanjem si je razlagal, da proizvaja točo odprta jama, ki je komaj 5 m proč od njegove domačije.

Omenjena Freyerjeva opisa, tiskani in rokopisni, ki se med seboj dopolnjujeta, sta vse do leta 1956 edina vira o Ravenski jami (Savnik). Ker govori Freyer izrečno o Ravnah na Tolminskem, sem več let zaman iskal sledi za njo. Šele v času terenskega dela na Idrijskem, l. 1956 so naša povpraševanja prinesla zaželen uspeh. Dolgo iskanja jama je v Ravnah pri Cerknem, ki jo je zadnji obiskal l. 1946 sedanji rudniški inženir v Idriji, Ivan Gantar. V teh še vedno bivajo Čeliki in Kofoli: lastnik nekdanje Čelikove domačije, kjer je jama, pa je sedaj Janez Prezelj v Zgornjih Ravnah števil. 2 (pri Kramaržu).

1547- Ravenska jama (glej priloženo karto) Lega 1770 m 221° SW od cerkve v Zakrižu in 410 m 351° 30'N od Malega Kuka (743 m). Višina vhoda 703 m. Dolžina 352 m, globina 20,5 m.

Ob prvem obisku dne 13. avgusta nam je gospodar takoj pokazal mesto, kjer je jamski vhod. Zadelan je bil s kamnitimi ploščami in z njimi obzidan, površje nad njim pa je bilo tako

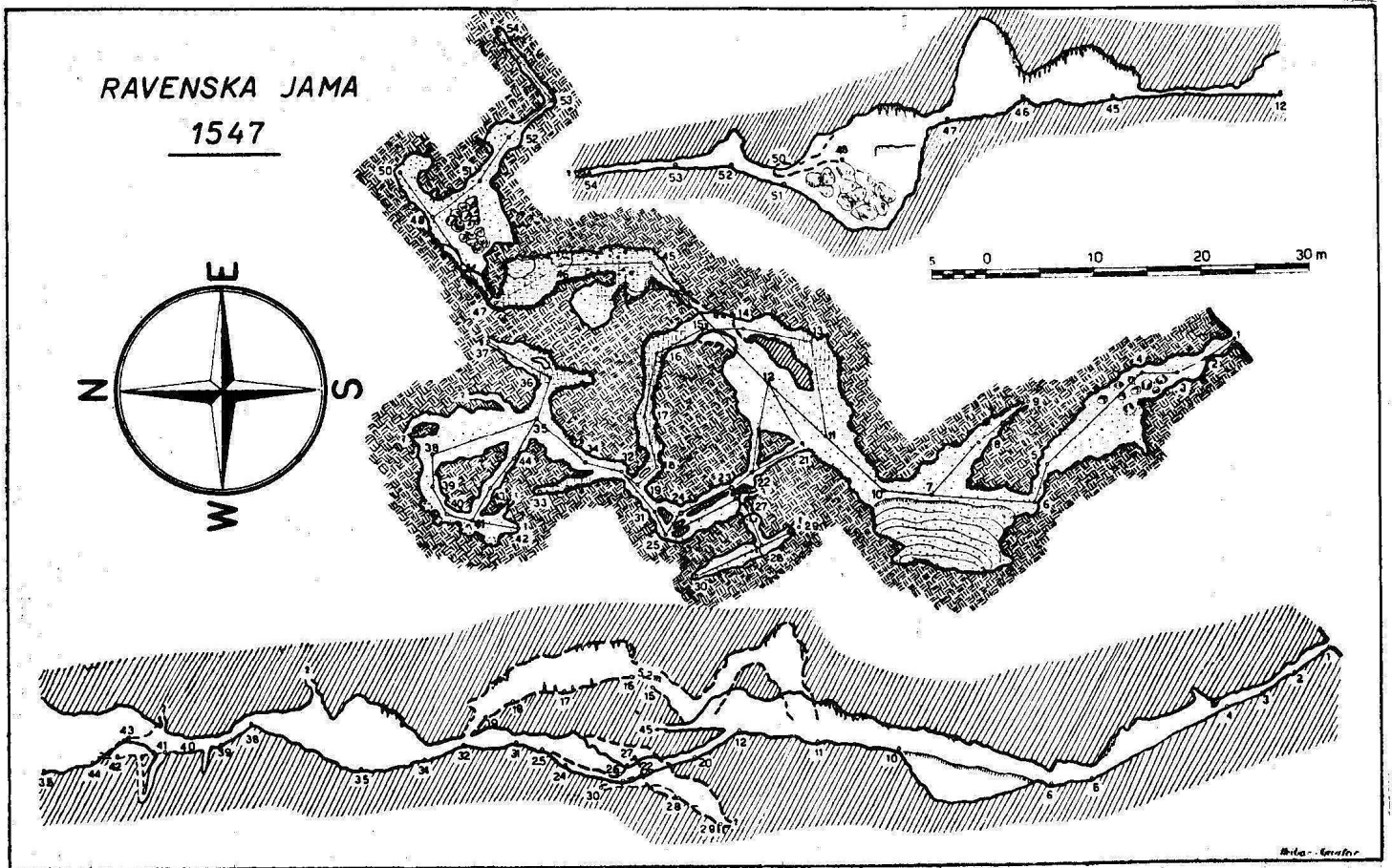
poravnano in zaraščeno, da je bila zabrisana sleherna sled lege vhoda. Tudi mnogim drugim domačinom je jama precej znana.

Malo dni kasneje je posebna odprava Inštituta za raziskovanje Krasa raziskala vse dosegljive jamske prostore in jih izmerila. Pri tem je ugotovila v jami velika razdejanja in opustošenja, ki izvirajo brez dvoma tudi iz časov po Freyerjevemu obisku. Iz razgovora z Ravnani in na podlagi raznih drugih dognanj izhaja, da so jama pozneje ponovno odprli in obiskovali razni tujci in domačini. V času med obema vojnama so bili v njej tudi Italijani. Zato je tem bolj čudno, da je ni doslej še nihče registriral.

Pred prvo svetovno vojno se je za Ravensko jama posebej zanimala cerkljanska podružnica Planinskega društva. Ta je na svojem občnem zboru l. 1905 med drugim odobrila tudi predlog, da naj jama raziščejo njeni člani Peter Brelih, Fran Terček in Andrej Obid (Planinski vestnik XI/1905, 18). Izmed imenovane trojice je živ Peter Brelih, ki je jama večkrat obiskal. Kot se spominja, ji bil v njej morda prav l. 1905 v družbi Bogomila Brinška, pomembnega člana prve generacije slovenskih jamarjev, ki se je posebej posvečal jamski fotografiji. Brelih še hrani Brinškov posnetek, ki kaže detajl jame z močnim stalagmitom v ospredju. Danes ni v jamskih prostorih, ki so bili raziskani avgusta 1956, niti enega stalagmita več.

Ravenska jama je dragocen kraški prirodni spomenik, ki smo ga oteli pozabe. Posebnosti njegove zamotane geološke zgradbe, pogojev za nastajanje in verjetno zelo naglo rast aragonitnih tvorb, meteoroloških razmer – avgusta je kolebala jamska temperatura na raznih mestih med 8,3 in 8,9° C – in obdobjih poplav, ki jih navaja Freyer, in so bile poslednjič ugotovljene ob slučajnem obisku idrijskih jamarjev 29. XII. 1958, odpirajo tu vse polno nerešenih znanstvenih vprašanj, ki vabijo k študiju na kraju samem. Hkrati bo treba razširiti študij na bližnji okoliš jame, kjer se med drugim uveljavljajo tudi vulkanske kamenine in obstajajo interesantne hidrografske razmere. V neposredni bližini jame izvira kakih 20 m višje kot je vhod potok, ki ga zajame rezervoar. Tu poleg je staro in še živo ljudsko ledinsko ime Na močilu, kjer bruha voda kdaj na površje in se steka po travniku v grapo. Tudi bližnja ledinska imena Na mlaki, Na baču in Pod koritom se nanašajo na vodne pretoke. Tako je dovolj tehtnih razlogov, da jama zavarujemo pred vsakim poskusom nadaljnega plenjenja in omogočimo obisk le strokovnim krogom. Mestni muzej v Idriji je sporazumno z našim inštitutom namestil vhodna vrata v jama, ki so stalno zaklenjena. Zavod za spomeniško varstvo Slovenije v Ljubljani pa je poskrbel, da se jama pravnoveljavno zaščiti kot prirodna znamenitost.

V pozni jeseni 1956 so si jama ogledali prvi inozemski znanstveniki, medtem ko se je docent Dušan Kuščar odzval našemu povabilu, da jama geološko in minerološko razišče. Ker prehajajo jamski prostori na več mestih v tesna nedostopna grla, smo organizirali januarja 1957 novo odpravo. Tej je uspelo, da je razširila tesni rov pri točki 12 in skozen prodrla okoli 100 m naprej v še nedotaknjeni del jame, ki je prebogata raznovrstnih aragonitnih tvorb in deloma debelo naložen z mastno ilovico.

Del prispevka, objavljenega l. 1959 v Acti Carsologici, publikaciji Slovenske Akademije znanosti in umetnosti – razreda za prirodoslovne in medicinske vede, Inštituta za raziskovanje Krasa, z naslovom Ravenska jama, ki so ga napisali Dušan Kuščar, Roman Savnik in Janez Gantar iz Idrije.